

Campus Columbus ziet leren als spannende ontdekkingsreis

‘GEEF DE VRIJHEID WAAR HET KAN, NEEM DE HAND WAAR NODIG’

Op de Daltonschool Campus Columbus in Heerhugowaard leren kinderen niet alleen rekenen en taal, maar worden ze ook op allerlei andere manieren gestimuleerd. Zodat ze later als ‘mensen zonder vrees’ de wijde wereld ingaan. Die aanpak blijkt goed te werken. ‘Als onderwijsaanbieders willen we blijven leren, ons onderwijsconcept blijven ontwikkelen.’

Directeur Stef van Wickeren leest voor in de Columbusboot.

TEKST PAUL GROOTHENGEL

FOTOGRAFIE MIRJAM VAN DER LINDEN

Het is vrijdagmiddag op Campus Columbus in Heerhugowaard. Tijd voor taart. Want deze Daltonorganisatie reikte niet alleen tot de finale van de 'Cultuurschool Noord-Holland 2016', maar sleepte daar ook de publieksprijs in de wacht. 'Een erkenning voor de aandacht die we aan muziek, musea, literatuur en ons cultureel erfgoed besteden', zegt directeur Stef van Wickeren. Hij begon in 2005 met een handvol kinderen. Nu telt deze Daltonschool, onderdeel van de stichting Flore, 340 kinderen en 25 fte's en is een opnamestop ingelast. De Onderwijsinspectie en de visitaties van de Nederlandse Dalton Vereniging geven goede beoordelingen en de scores van de kinderen liggen grosso modo keurig op het landelijk gemiddelde.

Campus Columbus is voor kinderen van 0 tot 12 en omvat kinderdagverblijf, peuterspeelzaal en basisschool. Campus staat voor 'open ruimte', Columbus staat symbool voor moed en de ontdekkingsreis die groeien en leren zouden moeten zijn. De gedachte daarachter: wanneer je de ontwikkeling van kinderen werkelijk centraal stelt, kun je niet werken met standaardmethoden en -werkvormen. Vandaar ook de Columbusboot centraal in de gang, vorig jaar door de kinderen zelf gemaakt ter gelegenheid van het tienjarig jubileum.

Weerbaar en sociaal

Van Wickeren is enthousiast en houdt van openheid. Met zijn leerkrachten drinkt hij 's morgens de eerste kop niet in een 'docentenkamer', maar gewoon in de hal waar iedereen binnenkomt. Van middelmanagers houdt hij niet: 'We hebben hier geen intern begeleiders, adjunct-directeuren of *remedial teachers*. In het

huidige onderwijs is die tussenlaag veel te belangrijk gemaakt. Wij hebben alleen onderwijsassistenten, voor de rest doen de leerkrachten alles zelf. Ik help waar nodig en fungeer als hitteschild richting de buitenwereld.'

Daltononderwijs gaat uit van vertrouwen in kinderen. Het draait bij de school in Heerhugowaard om de kernwaarden zelfstandigheid, vrijheid én verantwoordelijkheid, samenwerken, doelmatigheid en reflectie. Geen waarden die naadloos stroken met ons huidige onderwijssysteem, beaamt Van Wickeren: 'Inderdaad, dat is nog steeds erg Angelsaksisch ingericht. Een kind is pas goed als hij met hoge cijfers van school komt. Dus worden basisscholen beoordeeld op output, op de prestaties van kinderen in rekenen en taal. Maar vraag aan ouders wat ze hopen voor hun kinderen. Dan gaat het nauwelijks of niet over hoge cijfers, maar over gelukkig zijn, slagen in het leven, over weerbaar en sociaal zijn.'

Kinderen zonder vrees

Marieke Affourtit zag haar dochter tot een paar jaar geleden iedere dag met buikpijn naar de basisschool gaan. 'Ze was verdrietig, dacht dat ze niks kon. Terwijl er niks mis is met haar leercapaciteiten. Ze had wel wat moeite met rekenen. Als een kind naast haar het dan wel begreep, blokkeerde ze. Ze kreeg niet de kans het werk in haar eigen tempo te doen.' Affourtit concludeerde dat haar dochter, toen zeven jaar, een zetje nodig had zodat ze wat meer lef en zelfvertrouwen zou krijgen.

Reportage ■ Kantelen

Haar zus werkt op Campus Columbus als leerkracht. 'Zij zag zeker mogelijkheden voor mijn dochter. Ik ging 'ns kijken en vond het eerst nogal chaotisch overkomen. Maar vroeg je aan een kind of het leuk was op school, dan kreeg je een heel open antwoord. Het viel me op dat geen enkel kind een angstige indruk maakte, zoals mijn dochter destijds.' Na de overstap naar Campus Columbus zag Affourtit haar dochter snel opbloeien. 'Ze moest even wennen aan het type onderwijs. Maar ze verbeterde heel snel. Binnen een half jaar hadden we een totaal ander kind. Hier hebben ze oog voor haar kwaliteiten en voor punten waarop ze eventueel nog wat extra aandacht nodig heeft. Ik ben nog iedere dag blij met de overstap.'

Anne Koppelmans, moeder van twee kinderen op Columbus, vult aan: 'Een school moet uitgaan van het welzijn van het kind. Dat is precies wat hier gebeurt.' En daarbij 'kinderen afleveren zonder vrees', aldus destijds de Amerikaanse pedagoge Helen Parkhurst die aan de wieg stond van het Daltononderwijs. Koppelmans' kinderen zitten al van jongs af aan op deze school. Ze waardeert de open en goede sfeer en de aandacht voor het individuele kind. Ze praat er geregeld over met

KOPPELMANS: 'OUDERS VAN KINDEREN OP EEN TRADITIONELE BASISCHOOL TONEN WEL VEEL INTERESSE IN DIT TYPE ONDERWIJS, MAAR DEINZEN TERUG VOOR DE VERONDERSTELDE CHAOS.'

andere ouders, uit de buurt of in haar vriendenkring, met een kind op een traditionele basisschool. 'Ze tonen wel veel interesse in dit type onderwijs, maar deinzen terug voor de veronderstelde chaos. En de meesten kiezen uiteindelijk voor de dichtstbijzijnde school.'

Grote meid

Niet alleen kinderen, ook leerkrachten kunnen bewust de overstap naar zo'n ander type onderwijs maken. Zoals Martine Dolman, die tien jaar les gaf op een traditionele school. 'Ik stond eerst voor de klas en werd daarna intern begeleider. Dan coach je leerkrachten bij het aanpassen van hun didactiek. Mijn rol was vooral om leerlingen binnenboord te houden, dat ging me steeds meer tegenstaan. Ik raakte de verbinding met leerlingen kwijt en moest in een kamertje bedenken hoe collega's het

zouden moeten doen. Het voelde als het uitdelen van pleisters voor de schoppen die je zelf hebt uitgedeeld. Hoezo moet je een leerling een extra plan geven als hij of zij niet mee kan komen? Waarom zou je je eigen leer methode niet aanpassen aan de leerling?'

Haar dochter van net vier startte op Campus Columbus in fase 1. 'Ze zat op een kinderdagverblijf waar ze op

Links Marieke Affourtit met dochter Sara, rechts Anne Koppelmans met zoon Marijn.

Leerkrachten Dorien Mosselman (links)
en Martine Dolman (rechts).

haar tenen moest lopen. Als ze moest huilen, moest ze daarmee stoppen “omdat ze nu een grote meid was”. Een kind van drie jaar! Ze kwam hier in unit A, vergelijkbaar met een kleutergroep. De eerste dag was heel spannend, ze was in tranen toen ik haar wegbracht. Maar 's middags kwam ze heel ontspannen en vrolijk thuis. Wat bleek: juf had aan de hele kring kinderen gevraagd wie er ook weleens had gehuild op een nieuwe school. Iedereen had zijn of haar vinger opgestoken. Toen had juf gezegd dat alle kinderen in haar groep mochten huilen als ze verdrietig waren. Daarna heeft mijn dochter nooit meer gehuild bij het afscheid nemen. Toen wist ik: dit is waar het om gaat. Een klein voorbeeld, maar het typeert deze school.’

Toneelstukje spelen

Ook Dorien Mosselman gaf eerder les op een traditionele basisschool. ‘Daar was ik heel ongelukkig. Ik maar vertellen, waarna de kinderen dat dan allemaal weer moesten reproduceren. Ik vind het veel prettiger om

ieder kind op zijn eigen niveau les te geven en ieder kind serieus te kunnen nemen. Hier kan dat.’

Sam Halsema (9) vertelt dat ze juf Dorien soms streng vindt (zie kader op pagina 29). Mosselman moet daar hard om lachen. ‘Soms ben ik inderdaad wat streng voor haar. Sam is heel beschouwend, reflecteert echt op wat ze heeft gedaan en hoe haar inzet is geweest. Ze zei mij ooit: “Juf Dorien, ik heb jou nodig als strenge juf, anders maak ik mijn taken niet.” Dus dat doe ik, en dat werkt heel goed voor haar.’ Sam zit in de ‘kletsclub’, bestaande uit vijftien kinderen in de leeftijd van 9 tot 11. ‘Met deze groep kinderen werken we aan het herkennen van hun eigen *mindset* en hoe ze die van *fixed* naar *growth* kunnen laten groeien’, zegt Mosselman. We halen ze iedere week een middag bij elkaar, ook om met elkaar in gesprek te gaan. Bijvoorbeeld over hoe het is als de les te makkelijk is, hoe dat voelt. Laatst kwamen ze er samen achter dat ze best vaak een toneelstukje spelen. Zeggen wat ze denken dat mensen graag willen horen. Ze snapten dat dat best inspannend is. Dat het beter is

Kinderen van Campus Columbus aan het werk in het schrijfatelier.

om geen toneelstukje te spelen maar gewoon jezelf te zijn. Omdat dat veel relaxter is.’

Ateliers

De kinderen op Campus Columbus volgen geen vakken in een klas, maar krijgen instructie in ‘ateliers’, zoals het schrijf-atelier, het crea-atelier of het reken-atelier. Ze zitten niet een jaar lang in een groep, maar werken in fasen van een halfjaar. Fasen worden heterogeen (meerdere leeftijden en ontwikkelingsfasen) samengevoegd tot units, die kunnen bestaan uit twee of meer fasen. Door deze constructie krijgen kinderen verschillende rollen: als jongsten trekken zij zich een halfjaar op aan de volgende fase; als oudsten in de voor hen bekende unit dragen zij zorg voor de nieuwe kinderen in de groep. De leerkrachten werken voor een of meerdere units en hebben daarbinnen een specialisatie, bijvoorbeeld rekenen, muziek of een taalonderdeel. Prettig, vindt Koppelmans. ‘Zo weet je zeker dat jouw kind door

meerdere leerkrachten wordt beoordeeld, ieder vanuit het eigen specialisme en de eigen bagage.’ Bovendien is een kind op deze manier nooit een jaar lang ‘veroordeeld’ tot een juf of meester die hem of haar niet ligt. Iedere unit werkt gedurende een aantal weken met een thema. Dat past goed in de aanpak van ‘ontdekkend leren’. Zo hebben de kinderen van de ene unit het thema ‘Het groenteparadijs’, en van een andere unit het thema ‘Vlieg je met me mee’. Mosselman: ‘Die laatste unit is naar Schiphol geweest, heeft een piloot op bezoek gehad, en doen van alles rond vliegtuigen.’

Meedoekwartier

Tijdens het ‘Meedoekwartier’, om halfnegen, kunnen ouders hun kind in zijn of haar ontwikkeling met eigen ogen zien, volgen en soms begeleiden. Het gebruikelijke halfjaarlijkse tienminutengesprek is vervangen door een ‘portfoliopresentatie’, waarbij de kinderen zelf hun vorderingen laten zien aan hun ouders en de leerkracht.

Foto's van de teamleden van Campus Columbus, toen ze zelf nog jong waren

Vraaggestuurd, levens- echt, democratisch of voor de Nieuwe Tijd

Daltononderwijs wordt gerekend tot de al veel langer bestaande vormen van vernieuwingsonderwijs, net als bijvoorbeeld Montessori, Jenaplan, Freinet en de Vrije School. Nog voor de eeuwwisseling ontstond en groeide ook het Ervaringsgericht Onderwijs (ego). Rond 2000 kwam het begrip 'het nieuwe leren' opzetten en gingen scholen experimenteren met vormen van vraag-, project-, probleem- of opdrachtgestuurd onderwijs en competentiegericht onderwijs. Met als kenmerken: aandacht voor zelfregulatie en metacognitie en ruimte voor zelfverantwoordelijk leren, liefst in een authentieke leeromgeving. Er ontstonden nieuwe beoordelingsmethodieken, passend bij een of meer van de hiervoor genoemde uitgangspunten, en de aandacht voor ICT nam toe. In het basisonderwijs waren er de lederwijs-scholen van 2002 tot 2013, die de term 'levensecht leren' hanteerden. Momenteel kennen we onder andere ook het natuurlijk leren, Democratisch onderwijs met als bijzondere vorm Sudbury onderwijs, en sinds 2013 het Onderwijs voor een Nieuwe Tijd (o4nt), ook wel bekend als de Steve Jobsschool.

Campus Columbus heeft een speelplaats met vrije uitloop, zonder hek eromheen.

Deze reflectie is er sinds kort ook bij het analyseren van toetsen, vertelt leerkracht Dolman. 'Wij zijn op zich niet tegen de Cito-toetsen als instrument, maar de afrekencultuur die erbij komt, wijzen we af. Sinds kort gebruiken we de toetsen voor rekenen, spelling en taal als meetmoment bij de start van een fase. Wij scoren die dan eerst zelf, waarna de kinderen de toets terugkrijgen, met een formulier om hun eigen werk te analyseren. De uitkomsten bespreken we vervolgens met elkaar, waarna we ook samen met de kinderen bepalen aan welke doelen ze gaan werken. Die doelen koppelen wij als leerkracht dan weer aan onze eigen leerlijnen.'

Ook de analyses van die toetsen presenteren de kinderen weer aan hun ouders, vertelt Affourtit. 'Dat vind ik erg goed. Ze nemen het helemaal met ons door. Vertellen bij welke onderdelen ze niet goed hadden gekeken, wat ze niet snapten, waar ze aan gaan werken.'

De portfoliopresentatie wordt overigens ook gedaan door de leerkrachten zelf, zegt directeur Van Wickeren. 'Die presenteren ze bij mij, in plaats van het standaardbeoordelingsgesprek. Het is meer een jaarlijks waarderingsgesprek: ze vertellen mij wat er bij hen leeft, waar ze tegenaan lopen, wat goed

gaat. Ik kijk vervolgens op welke punten ik hen nog kan ondersteunen. Zo reflecteren ze op hun eigen denken en doen, net zoals ze dat de kinderen leren. Dat werkt heel stimulerend.'

Kindbelang boven systeembelang

Is dit type onderwijs, met al dat maatwerk, lastiger voor leerkrachten? Dolman: 'Het is makkelijker omdat je niet hoeft te vechten tegen allerlei onzin-regeltjes. Als ik de kinderen een nieuwe spellingregel aanbied, kan daar in een traditionele basisschool drie weken voor staan.

Maar hier kunnen de kinderen die het snel hebben begrepen, door naar het volgende. Lukt het niet, dan nemen we er desnoeds vijf weken de tijd voor. Of ze die regel nou oefenen door deze uit te schrijven of

via een liedje, dat maakt niet uit. Dat mogen ze zelf weten. Wij stellen wel het doel, in dit voorbeeld gericht op goede spelling, maar de weg ernaartoe is vrij.' En het zelf plannen? Dolman: 'Aan de ene kant hebben we kinderen die zelf hun eigen agenda voor de komende

DOLMAN: 'HOEZO MOET JE EEN LEERLING EEN EXTRA PLAN GEVEN ALS HIJ OF ZIJ NIET MEE KAN KOMEN? WAAROM ZOU JE JE EIGEN LEERMETHODE NIET AANPASSEN AAN DE LEERLING?'

‘Als je iets niet weet, los je het samen op’

Gijs van Leeuwen en Sam Halsema, allebei 9 jaar, stapten een paar jaar geleden over van een traditionele basisschool naar Campus Columbus. Sam: ‘Mijn vorige school vond ik veel te makkelijk. In groep 2 leerde ik voor groep 3. Toen ik in groep 3 kwam, had ik niks meer te doen. Ik mocht niet vooruitwerken, had heel strenge juffen. Ik wilde graag boeken lezen, maar dan kreeg je een verhaaltje over een bijtje of zo. Heel saai. Mijn vriendje Kian zat hier al op school. Dus mijn ouders dachten: probeer het daar dan eens.’

Gijs van Leeuwen

Gijs: ‘Op mijn oude school was ik niet zo gelukkig. Je moest altijd met z’n tweeën aan een tafeltje zitten. En doen wat juf zei. We mochten maar een kwartiertje per dag buiten spelen. Liepen alle kinderen over een heel klein plein. Heel chaotisch.’

Wat zijn de verschillen tussen deze school en jullie vorige school?

Sam: ‘Je hebt hier je eigen agenda, je mag zelf bepalen wat je doet en in welk tempo. Op mijn oude school deed juf voor ons de agenda. Zo leerde zij dus

hoe ze moest plannen, maar dat zouden wij toch moeten leren?’

Sam Halsema

Dat is toch niet handig? Straks op de middelbare moet je ook zelf kunnen plannen.’

Gijs: ‘Een groot verschil vind ik dat je hier veel meer vrijheid hebt. Heel soms moet ik wel van juf ergens aan doorwerken, bijvoorbeeld aan spelling. Maar dan heeft dat wel een reden: dan is het nog niet af. Maar verder mag ik voor het meeste zelf mijn tijd indelen.’

Wat hebben jullie vandaag gedaan?

Gijs: ‘We zijn vanochtend naar onze moestuintjes geweest. Het thema waar we nu een paar weken aan werken, is biologie. Vandaar. We doen elke dag wel iets dat met biologie te maken heeft. Dat vind ik heel leuk.’

Zijn de meesters en juffen hier nooit streng?

Sam: ‘Ja, als wij onze taken niet af hebben, dan is juf streng. Dat is wel goed, want soms staan wij in de luie stand. Het is niet leuk als ze alleen maar streng zijn, dan heb ik geen blij gevoel. Ik wil wel blij thuiskomen.’

Gijs: ‘Ze zijn streng als wij een lage inzet hebben. Soms doe

je iets snel en dan ben je er zelf eigenlijk ook niet blij over. Dan zijn ze streng. Ik ga dan nadenken wat ik er beter aan kan doen. Het kan best zijn dat je een hoge inzet hebt, maar het niet af hebt. Dat is niet erg.’

Werken jullie op deze school meer samen met andere kinderen?

Gijs: ‘Je kiest zelf je maatje, waar je veel mee samen doet. De juf doet daar dan twee andere maatjes bij, dan zijn we een team van vier kinderen. Als je het even niet weet, ga je naar je maatje of een ander teamlid. Weet die het ook niet, dan ga je naar juf.’

Sam: ‘Nee! Als je teamlid het niet weet, moet je het eerst vragen aan een ander kind in je buurt. Je mag niet zomaar naar juf toe. We moeten het samen oplossen. Na een tijdje weet je wel wie ergens goed in is. Zo kan je elkaar dan helpen.’

Als jullie een reclamefilmje over deze school zouden maken, wat zou je daarin dan zeggen?

Sam: ‘Dat dit een topschool is. Waar je heel snel nieuwe vrienden vindt. Ze zijn hier heel lief. Als je nieuw bent, mag je gelijk bij ze gaan zitten.’

Gijs: ‘In het begin werd ik alleen een beetje gepest als ik ruig voetbalde. Gingen ze me uitschelden. Maar ja, ze weten nu dat ik weleens ruig speel, omdat zij zelf ook de bulldozer uithangen.’

Daltononderwijs

De kernwoorden bij Daltononderwijs zijn: zelfstandigheid, verantwoordelijkheid, effectiviteit, reflectie en samenwerken. Een kind is van zichzelf leergierig en wil dingen ontdekken en naar oplossingen zoeken. Daltonscholen bieden daar ruimte voor, zonder al te veel leerkrachtsturing. Het kind wordt

geleerd om zelfstandig en verantwoordelijk te zijn, bijvoorbeeld wat betreft de volgorde van de taken, het inschakelen van hulpbronnen en de verdeling van de tijd; dit gebeurt wel binnen bepaalde grenzen en afspraken. Omdat samenwerken in teamverband belangrijk is in de maatschappij, krijgen kinderen de

gelegenheid elkaar te helpen tijdens spel en werk. Ze leren elkaar om hulp te vragen en rekening te houden met elkaar. Instructies worden gegeven in de eigen groep, daarna krijgen de kinderen de keuze wat ze gaan doen en waar ze dat doen.

zes weken volplannen. Maar er zijn ook kinderen die daar nog moeite mee hebben; met hen gaat een teamlid iedere ochtend even om tafel om die dag in te plannen. Kortom, we geven de vrijheid waar het kan en nemen de hand waar nodig.'

Kan ieder kind dit type onderwijs aan? Van Wickeren denkt van wel. 'Het onderwijs is, waar dan ook, voor elk kind geschikt, zolang je in staat bent het kindbelang boven het systeembelang te plaatsen. Daar gaat het vaak mis, waardoor ouders terecht zeggen dat een bepaald type onderwijs beter bij hun kind past. Er is een belangrijke tweedeling ontstaan tussen programmagesturd onderwijs en meer kindvolgend onderwijs.' En is het type onderwijs dat Columbus aanbiedt, gericht op kinderen uit alle sociale lagen van de bevolking? Van Wickeren wil nadrukkelijk geen eliteschool zijn. 'Wij hebben er ook kinderen bij van wie de ouders van minder dan het minimumloon moeten leven. We hebben bewust geen financiële drempel neergelegd, bijvoorbeeld in de vorm van een hoge ouderbijdrage. Daltononderwijs is er voor ieder kind uit onze maatschappij. Feit is wel dat we wat meer dan gemiddeld ouders aantrekken met een hogere opleiding. Blijkbaar spreekt ons onderwijsconcept hen meer aan. Wij vinden het belangrijk dat ouders onze waarden en duurzame aanpak kunnen ondersteunen en zich niet blindstaren op kortetermijnsuccessen zoals scores van toetsen als opbrengst van het onderwijs.'

Waaromvraag

De resultaten van de kinderen op een school als Campus Columbus doen niet onder voor die van andere kinderen, en zowel kinderen als ouders lijken tevreden. Waarom

werkt circa negentig procent van alle basisscholen in Nederland nog steeds op de traditionele manier? Mosselman: 'Dat heeft denk ik te maken met angst. Je moet als leerkracht dingen durven los te laten. En vertrouwen op kinderen. Als je hen niet serieus neemt en controle wilt blijven uitoefenen, houd je de angstcultuur in stand. De pabo? Tja, daar zouden nieuwe leerkrachten dit soort dingen moeten leren, maar dat gebeurt niet.' Collega Dolman knikt: 'Wij stellen hier elkaar steeds de waaromvraag. Zoals: waarom werk jij met een bureaucratisch afvinklijstje? Daar moet je wel tegen kunnen. We stellen die waaromvraag omdat we als onderwijsaanbieders willen blijven leren, en ons onderwijsconcept moeten blijven ontwikkelen. Want zo'n concept kan verouderen en is nooit af.'

Van Wickeren: We stellen het leren echt centraal. Ik zeg altijd: we praten hier mét elkaar, niet óver elkaar. Waarbij ik ook de teamleden uitdaag het maximale uit hun talenten en mogelijkheden te halen. Wij vermijden de situatie waarbij je dingen moet doen of laten vanwege een of ander systeem. Dus geen doelen die je aan het eind van het jaar móet halen, maar voordoen hoe je met onzekerheden kan omgaan. Wij kantelen naar een leersituatie waarin je creativiteit aanboort. Niet blind de lesboeken van onderwijsuitgevers als Malmberg of Zwijzen volgen, ergens bedacht door een methodeschrijver, maar zelf nieuwe, passende leermethodieken ontwikkelen. Dat kan alleen met mensen die het systeem voorbij zijn.' ■